

Makale Künyesi (Tanıtma): Ener Su, A. (2023). Edebiyat ve diğer güzel sanatlar – Ahmet Mithat'tan Tanpınar'a. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 484-495.

<https://doi.org/10.32321/cutad.1208904>

EDEBİYAT VE DİĞER GÜZEL SANATLAR – AHMET MİTHAT'TAN TANPINAR'A¹

Aydan ENER SU²

ÖZET

Herhangi bir disipline göre değerlendirilen bir eser, zamanla diğer disiplinlerle aralarında ilişki kurularak incelenmeye başlanmış, böylelikle eserlerdeki çok katmanlılık önem kazanmıştır. Edebî eserlerin de kendi yapısı içinde incelenmelerinin yanı sıra tesiri altında kaldığı güzel sanatlar bakımından değerlendirilmesi eserin farklı yönlerinin ortaya çıkarılmasını sağlamaktadır. Her geçen gün bilim dallarının birbirini tamamlayan disiplinler olduğu daha iyi anlaşılmakta ve bu yönde çalışmalar önem kazanmaktadır. Bu yazıda, Şerife Çağın'ın edebiyatın diğer disiplinlerle ilişkisini ele alan Edebiyat ve Diğer Güzel Sanatlar –Ahmet Mithat'tan Tanpınar'a başlıklı eseri tanıtılmıştır. Öncelikle bu alanda daha önce yapılan benzer çalışmalar hakkında bilgi verilmiş, Çağın'ın belirtilen eserinin bu eserlerden farkına değinilmiş ve kitabın literatür için önemi üzerinde durulmuştur. Sonrasında ise yedi ana başlıktan oluşan eserin her bir bölümü ayrıntılı bir şekilde tanıtılmıştır. Eserin ilk iki bölümünde Ahmet Mithat Efendi'yi, üçüncü bölümünde Halit Ziya Uşaklıgil'i etkileyen güzel sanatlardan bahsedilmiştir. Dördüncü bölümde iki yazar (Halit Ziya Uşaklıgil ve Ahmet Hamdi Tanpınar) etkilendiği güzel sanatlar bakımından karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Beşinci bölümde Ahmet Haşim, altıncıda Yahya Kemal ve yedinci bölümde de Ahmet Hamdi Tanpınar etkilendikleri güzel sanatlar açısından değerlendirilmiş, güzel sanatların çeşitli kollarının bahsedilen edebî şahsiyetlerin eserlerine yansması ele alınmıştır. Edebiyatın güzel sanatlarla ilişkisini bütüncül ve kronolojik bir anlayış ve metotla ele alan Çağın'ın bu eseri birden fazla yazarın ve birden fazla disiplinin (musiki, resim, heykel, dans, opera, mimari) bir arada değerlendirildiği ender çalışmalardan biridir. Türk edebiyat tarihçiliği açısından önemli bir yere sahip olan disiplinler arası çalışmalara teşvik edici nitelikteki bu çalışma, Türk edebiyatı, müzik, resim, heykel, arkeoloji, mimari, müzecilik, mitoloji, dans alanına ilgi duyan ve bu alanda çalışan akademisyen ve öğrenciler, edebiyatseverler, Ahmet Mithat Efendi, Halit Ziya Uşaklıgil, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Haşim ve Yahya Kemal okurları için yol gösterici nitelikte bir başvuru eseridir. Uzun ve titiz bir çalışma süreci gerektiren eserin sonraki baskılarında ele alınan edebî şahsiyetlerin sayısının artırılması çalışmanın değerini daha da artıracak, eser daha fazla okura hitap edecektir.

Anahtar kelimeler: Edebiyat, güzel sanatlar, disiplinlerarası, Ahmet Mithat Efendi, Ahmet Hamdi Tanpınar.

¹ Çağın, Şerife (2022). İstanbul: Dergâh Yayınları. ISBN978-625-8437-19-5, 206 sayfa.

² Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Dr. Öğr. Üyesi. aydanenersu@nevsehir.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-3693-2729>

GİRİŞ

Herhangi bir disipline göre değerlendirilen bir eser, zamanla diğer disiplinlerle aralarında ilişki kurularak incelenmeye başlanmış, böylelikle eserlerdeki çok seslilik önem kazanmıştır. Özellikle çağımızda sanatlar arasındaki etkileşim kaçınılmazdır. Edebî eserlerin de kendi yapısı içinde değerlendirilmelerinin yanı sıra beslendiği güzel sanatlar açısından incelenmesi eserin farklı yönlerinin ortaya çıkarılmasını sağlamaktadır. Her geçen gün disiplinlerin birbirini tamamlayan unsurlar olduğu daha iyi anlaşılakta ve bu yönde çalışmalar önem kazanmaktadır. Edebiyat ile diğer disiplinler arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalar arasında Mehmet Kaplan'ın “Cenap Şehabettin'in Şiirlerinde Pitoresk”, “Cenap Şehabettin'in Şiirlerinde Ses ve Musiki”, Orhan Okay'ın “Senfonya'dan Çile'ye, Zeynep Kerman'ın “Eylül Romanında Musiki”, Alphan Akgül'ün “Osmanlı Türk Romanında İstanbul Tasvirleri ve Perspektif Kullanımı” yazıları, Ocak 2009 tarihinde yayımlanan Türk Edebiyatı dergisinin “Resim ve Edebiyat” özel sayısında Beşir Ayvazoğlu'nun “Edebiyat ve Resim Elele”, İnci Enginün'ün “Romanlarda Resim ve Ressamlar”, Alaattin Karaca'nın “İlhan Berk'te Şiir Resim Etkileşimi”, Hatice Bilen Buğra'nın “Edebiyatçı Ressamlar, Ressam Edebiyatçılar” makaleleri, Hatice Bilen Buğra'nın *Cumhuriyet Döneminde Resim-Edebiyat İlişkisi*, Metin Kayahan Özgül'ün *Resmin Gölgesi Şiire Düştü*, Nezahat Özcan'ın *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Eserlerinde Resim*, Nesrin Tağızade Karaca'nın *Ahmet Hamdi Tanpınar ve Musiki* kitapları sayılabilir. Bu çalışmalarda tek bir yazarın eseri/eserleri tek bir güzel sanat (genellikle resim ve musiki) açısından değerlendirilmiştir. Şerife Çağın'ın *Edebiyat ve Diğer Güzel Sanatlar –Ahmet Mithat'tan Tanpınar'a* başlıklı kitabı ise birden fazla yazarın ve birden fazla disiplinin (musiki, resim, heykel, dans, opera, mimari) bir arada değerlendirildiği ender çalışmalardan biridir. Hatta kitaptaki dördüncü bölümde iki yazar (Halit Ziya Uşaklıgil ve Ahmet Hamdi Tanpınar) karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Edebiyat ve Diğer Güzel Sanatlar –Ahmet Mithat'tan Tanpınar'a adlı 206 sayfadan oluşan eser, “Önsöz”, “Ahmet Mithat Efendi ve Güzel Sanatlar”, “Avrupa'da Bir Cevalan'da Müzeler, Resim ve Heykel Galerileri”, “Halit Ziya'yı Besleyen Güzel Sanatlar”, “Çizgisel (Plastik) ve Gölgesel (Pitoresk) Üslup Bağlamında Halit Ziya ve Tanpınar'da Kadın Tasvirleri”, “Ahmet Haşım'de Mimari: Pitoresk ve Gotik Güzellik”, “Yahya Kemal ve Millî Kimlik Oluşumunda Mimarinin Rolü”, “Ahmet Hamdi Tanpınar'da Mimari”, “Sonuç”, “Kaynaklar” ve “Dizin” ana başlıklarından oluşmaktadır.

Şerife Çağın, “Önsöz”de edebiyatın diğer sanatlarla ilişkisinin ne şekilde olduğunu belirtmiş, Batılılaşma hareketleriyle bizim kültürümüzde de etkisi görülen musiki, resim ve heykel sanatının Tanzimat döneminden itibaren edebî şahsiyetleri nasıl etkilediği, yazar ve şairlerin bu güzel sanatlarla ilişkisi hakkında genel bir değerlendirme yapmıştır.

“Ahmet Mithat Efendi ve Güzel Sanatlar” adlı ilk bölümde Ahmet Mithat Efendi'nin eserlerinde ve çeşitli süreli yayınlarda yayımlanan teorik yazılarında güzel sanatlardan yararlanma yöntemi ve güzel sanatlar hakkındaki bilgi birikimi değerlendirilmiştir. Şerife Çağın, güzel sanatları eğitimin bir parçası olarak gören ve okurlarını bu konuda da bilgilendirmek isteyen Ahmet Mithat Efendi'nin pek çok konuda olduğu gibi edebiyat ve diğer sanatlar arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmaların başında yer alması gereken önemli bir isim olduğunu belirtmiştir. Bu bölümde Ahmet Mithat Efendi ve güzel sanatlar

arasındaki ilişki “Musiki”, “Resim ve Heykel: Venüs ve Minerva”, “Dans” alt başlıklarında incelenmiştir. Çağın, bazı enstrümanları çalıp besteler yapmaya çalışan Ahmet Mithat Efendi'nin musiki konusuna diğerlerinden daha fazla önem verdiğini vurgulamıştır. Ahmet Mithat Efendi'nin, *Tercüman-ı Hakikat*'te yayımlanan “İslahat-ı Musikiye”, “Şark Müzikası ve Umumî Müzika” (3339, 3341 sayılarında olmak üzere iki ayrı yazı), “Musikiden Lezzet Alan Yalnız İnsanlar mıdır?”, “Saadetli Salih Zeki Beyefendi Hazretlerine”, “Rauf Yekta Beyefendi'ye”, “Terakki-i Musiki” başlıklı yazılarında Doğu-Batı musikisini karşılaştırdığı, musikinin ıslahatı, eserleri notalara geçirmenin, musiki ile ilgili kitaplar yazmanın gerekliliğinden bahsettiği ve Çingenelerin değişik milletlerin musikisindeki rolünü ve hayvanlarla musiki arasındaki ilişkiyi ele aldığı hatırlatılmıştır. Şerife Çağın, musikinin bize İran'dan, İran'a da Hint'ten gelmiş olduğunu öne süren, bizim sanatça yüksek olan asıl musiki eserlerimizin kâr, beste, semaî, nakş ve peşrev olduğunu belirten Ahmet Mithat Efendi'nin ses sistemi, perdeler, makam ve usullerle ilgili, ancak uzmanların anlayabileceği teknik yazılar yazdığını ve bu konularda da tartışmalara girmekten çekinmediğini belirtmiştir. Çağın, Ahmet Mithat Efendi'nin bu teorik yazılarının yanı sıra *Esaret*, *Felatun Bey'le Rakım Efendi*, *Bahtiyarlık*, *Karnaval*, *Çingene*, *Aleksandr Stradella* adlı eserlerinde musikiyi kadının eğitiminde önemli bir unsur olarak işlediğini ve enstrümanlar hakkında da teknik bilgiler vererek müzik aletlerini tanıttığını belirtmiş, bu açıdan Ahmet Mithat Efendi'nin musikiyle ilişkisinin, müzikal bir üslup yaratma veya musikiyle ilgilenen kişileri derinlemesine tahlil etmeye çalışan Servet-i Fünun şair ve yazarlarından farklı olduğunu vurgulamıştır. Şerife Çağın, “Resim ve Heykel: Venüs ve Minerva” başlıklı alt bölümde bizim kültürümüzde resim ve heykelin, musikiye göre yeni olduğunu ve bu sanatların edebiyat üzerindeki etkisinin de Batı'daki gibi kuvvetli olmadığını belirtmiştir. Çağın, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Yahya Kemal'in Batı'daki resim ve nesir anlayışı ile ilgili değerlendirmelerini hatırlatmış ve sonrasında Ahmet Mithat Efendi'nin arkeolojiye ilgi duymasını sağlayan, resim ve heykelden hareketle ufkunu genişleten iki önemli şahsiyetten bahsetmiştir. Bu şahsiyetlerden birisinin ressam, arkeolog ve müze müdürü Osman Hamdi, diğerinin ise asıl adı Olga Lebedeva olan Rus şarkiyatçısı Madam Gülnar olduğu belirtilmiştir. Çağın, Ahmet Mithat Efendi'nin, “Nefaset-i Tabiiyye ve Sanayi-i Nefise”, “Arkeoloji”, “Yeni Müze”, “Mekteb-i Sultani'de Hüsn-i Hat”, “Bizde Ressamlık”, “Resim ve Resme Rağbet”, “Esatir-i Evvelîn”, “Sanayi-i Nefise: Venüs de Milo” başlıklı resim, heykel ve müzecilikle ilgili yazılar da yazdığını belirtmiş, bu yazılarda Ahmet Mithat'ın Venüs'ü örnek göstererek güzel sanatların, çirkinlikleri örttüğü için tabii güzelliklerden üstün olduğunu ispatlamaya çalıştığını, arkeolojiyi tanıtır şubeleri hakkında bilgi verdiğini, müzelere duyulan ihtiyaca vurgu yaptığını, hüsn-i hat sanatının öğretimi ve Louvre Müzesindeki Venüs heykelini ayrıntılı bir şekilde anlattığını belirtmiştir. Bu yazıların yanı sıra *Paris'te Bir Türk*, *Acaib-i Âlem*, *Demir Bey yahut İnkişaf-ı Esrar* adlı eserlerinde kültürümüze yabancı olan resim ve heykel sanatları hakkında okurunu bilgilendirmeye çalıştığı, aynı zamanda mitolojik unsurlardan yararlandığı ve Venüs'ü benzetme unsuru olarak kullandığı ifade edilmiştir. “Dans” alt başlığında ise Ahmet Mithat Efendi'nin *Dağarcık*'ta yayımlanan ‘Raks’ başlıklı yazısı üzerinde durulmuş, yazarın bu yazısında resim ve heykel sanatıyla raksı karşılaştırdığı, raks hakkında genel bilgi verdiği belirtilmiştir. Çağın, Ahmet Mithat Efendi'nin *Karnaval* romanının mukaddimesinde de Avrupa'daki balolar hakkında detaylı bilgi verildiğini, *Jön*

Türk romanında dans unsurundan yararlanıldığını ifade etmiştir. Ahmet Mithat Efendi'nin Avrupa'da Bir Cevlan ve Avrupa Adab-ı Muâşeretini yahut Alafranga kitapları da dans hakkındaki görüşlerini belirttiği diğer eserleri olarak anılmıştır.

Bu bölümde Çağın, Ahmet Mithat Efendi'nin yalnızca süreli yayınlardaki teorik yazılarını ya da yazarın romanlarındaki güzel sanatların etkisini ele almamış, Ahmet Mithat Efendi'nin çeşitli gazetelerde yayımlanan yazılarını ve bu bilgilerin bir nevi uygulama alanı diyebileceğimiz romanlarını bir arada değerlendirerek bütüncül bir yaklaşımla çalışmıştır. Bu da güzel sanatların Ahmet Mithat Efendi'yi ne derece etkilediğini göstermesi bakımından önemlidir. Ayrıca edebiyat tarihimizin yazı makinesi olarak tanınan bir edebî şahsiyetinin eserlerini bütüncül bir yaklaşımla ele almak Çağın'ın uzun ve detaylı bir araştırma süreci geçirdiğini gösterir niteliktedir.

“Avrupa'da Bir Cevlan'da Müzeler, Resim ve Heykel Galerileri” başlıklı ikinci bölümde Ahmet Mithat Efendi'nin 1889 yılında, Müsteşrikler Kongresi'ne katılmak için gerçekleştirdiği ve iki buçuk ay süren Avrupa gezisinde gördüğü müzeler, sergiler hakkındaki izlenimlerine yer verilmiştir. Şerife Çağın, resim ve heykel sanatlarında Batıya açıldığımız ilk yıllarda Osman Hamdi'nin resim ve müzecilik tarihi hakkındaki çalışmalarının Ahmet Mithat gibi pek çok yazarın sanata bakışını etkilemiş olabileceğini belirtmiş, Osmanlı'yı başlangıçta teknik bilimlerle giren Batılı anlamdaki resmin, Mühendishane-i Berrî-i Hümayun ve ardından Harbiye'nin programlarına ders olarak eklendiğini ifade etmiştir. Yazar, Avrupa'da resim öğrenimi gören ilk kişilerin Ferik İbrahim Paşa ve Ferik Tevfik Paşa olduğunu sonrasında Hüsnü Yusuf Bey'in de Avrupa'ya giderek öncü ressam olarak bilindiklerini vurgulamış ve bu ressamların eserlerinde desen, konu ve perspektife önem verdiklerine, tabiatı aynen kopya etmeye çalıştıklarına değinmiştir. Abdülaziz döneminde resim eğitimi gören Şeker Ahmet Paşa, Süleyman Seyid, Osman Hamdi ve bir sonraki nesilden Halil Paşa ile Hoca Ali Rıza'nın ilk dönem ressamlarına göre kompozisyon ve renk değerlerine daha fazla önem verdikleri, estetik tarafları daha kuvvetli olan bu ressamlarda peyzaj ve figür çalışmalarının, natürmort temasının ön planda olduğu vurgulanmıştır. Osmanlı Devleti'nde 1846'da kurulan resmî nitelikteki ilk müzeye 1869'da Müze-i Hümayun adının verildiği belirtilmiş, 1881'e kadar yabancıların müdürlük yaptığı müzeye 1881 yılında müzecilik tarihinde önemli bir olay olarak kabul edilen ressam Osman Hamdi'nin müdür olarak atandığı bilgisi verilmiş ve onun müzecilik çalışmalarına değinilmiştir. Abdülaziz'in 1867'de Avrupa'ya gitmesinin ve Uluslararası Paris Sergisi'ne katılmasının, ülkemizdeki sanat faaliyetlerini hızlandırdığı, Avrupa'da büyük adamların heykellerinin yapıldığını gören Abdülaziz'in 1871'de heykeli yapılan ilk padişah unvanını aldığı belirtilmiştir. Osman Hamdi'nin, Osmanlı'daki ilk adı Sanayi-i Nefise Mektebi olan Güzel Sanatlar Akademisi'nin de müdürlüğünü yaptığı, Şeker Ahmet Paşa'nın Osmanlı'da ciddi anlamda ilk resim sergisini düzenleyen kişi olduğu gibi müze ve müzecilik tarihiyle ilgili bu önemli bilgilerle kısa bir giriş yapıldıktan sonra Osman Hamdi Bey'in ve Madam Gülnar'ın Ahmet Mithat Efendi üzerindeki etkisine değinilmiştir. “Batılı anlamda güzel sanatların gelişmesinde önemli bir yeri olan Osman Hamdi Bey'in Ahmet Mithat'ın yetişmesinde –özellikle resim, heykel, arkeoloji ve müzecilik gibi yeni alanlarda bilgi sahibi olmasında- büyük katkıları olmuştur.” (s. 43). Ahmet Mithat'ın güzel sanatlar konusunda ufku genişleten diğer ismin Madam Gülnar

olduğu belirtilmiştir. Ahmet Mithat Efendi'nin 1889 yılında, Müsteşrikler Kongresi'ne katılmak için gerçekleştirdiği ve iki buçuk ay süren Avrupa seyahatinde gittiği müze ve resim galerilerinin *Avrupa'da Bir Cevelan* eserinin önemli bir kısmını oluşturduğu, yazarın, Marsilya'da (Marsilya Müzesi), Stockholm'de (Etnografya Müzesi, Nationalmusset), Norveç'te (Christiania Sarayı), Kopenhag'ta (Thorvaldsens Müzesi), Berlin'de (resim galerisi, Eski, Yeni ve Üçüncüsü Galerie National müzeleri, heykel galerileri, Mısır Müzesi, Etnografya Müzesi, Sanayi Müzesi), Paris'te (İnvalidler Kışlası, Askerî Müze, Cluny Müzesi, Louvre Müzesi, Versailles Sarayı) müzelerini, resim ve heykel galerilerini, sergilerini ziyaret ettiği hatırlatılmıştır. Şerife Çağın, Ahmet Mithat'ın bu müzeleri gezerken eserlerin üslup özellikleri, bağlı oldukları ekoller gibi ayrıntılardan, sanatçılardan ziyade binanın matematiksel tarafıyla, eserlerin nasıl tedarik edildiğiyle daha çok ilgilendiğini bunda resim ve heykelin bizde henüz yeni sanatlar olmasının etkili olduğunu belirtmiştir. “Avrupa'daki müzelerin çokluğu, heykel ve resim başta olmak üzere eski eserlere duyulan merak, idarecilerin yıllarca dünyanın dört bir tarafından tarihî öneme sahip yapıtları, güzel eşyaları toplamaları Ahmet Mithat'ta büyük ilgi uyandırmıştır.” (s. 53). Yazarın bu seyahatinin kendisini ne kadar etkilediği seyahat sonrasında yazdığı eserlerden anlaşılmaktadır. Özellikle *Avrupa'da Bir Cevelan*'ın yazarın iki buçuk aylık Avrupa seyahatinin izlenimlerinden oluştuğu ve okuru Batı'yla tanıştıran önemli bir eser olduğu, *Ahmet Metin ve Şirzad* romanını da Ahmet Mithat'ın Askerî Müze'yi ziyaretinin etkisiyle yazdığı vurgulanmıştır. Bu bölüm Ahmet Mithat'ın Avrupa izlenimlerinin yanı sıra bizdeki müze ve müzecilik geçmişiyle ve Avrupa'daki müzeler hakkında bilgi verilmesi açısından dikkat çekicidir.

“Halit Ziya'yı Besleyen Güzel Sanatlar”, başlıklı üçüncü bölümde Servet-i Fünun Dönemi'nden önce Recaizade Mahmut Ekrem'in estetik ve güzel sanatlar hakkındaki teorik yazılarıyla kendinden sonra gelen nesle kılavuzluk etmesi, Şemsettin Sami'nin güzel sanatlar arasındaki ilişki üzerinde durması ve Samipaşazade Sezai'nin güzel sanatlara estetik bir unsur olarak yaklaşmasına değinildikten sonra Recaizade Mahmut Ekrem ve Samipaşazade Sezai'nin Halit Ziya'nın edebî şahsiyetinin oluşmasında etkili olan iki isim olduğu belirtilmiştir. Çağın, güzel eşya ve musikinin Halit Ziya'nın en hassas noktaları olduğunu vurgulamıştır. “İzmir'de Balolar, Opera ve Operetler”, “Güzel Sanatlardan Plastik ve Müzikal Üsluba” şeklinde iki alt başlığı olan bu bölümde yazarın İzmir yıllarında musikiye ve dansa duyduğu hevesin tutku hâline dönüşmesi ve güzel sanatların yazarın anlatılarındaki etkisi incelenmiştir. Çağın, Halit Ziya'nın vaka ağırlıklı polisiye romanlardan, romantik eserlerden sonra resim terbiyesiyle yetişen realistleri kendisine örnek aldığını, eşyaya olan dikkatinin önemini vurgulamıştır. “İzmir'de Balolar, Opera ve Operetler”, alt başlığında Halit Ziya'nın güzel sanatlara karşı ilgisinin, İzmir'de yaşadığı yıllara dayandığı belirtilmiştir. Gramofonu ve zengin bir plak koleksiyonu olan yazarın, Mechitariste mektebine gitmesini sağlayan bir Levanten sayesinde hayatının ilk balolarıyla da tanıştığı bilgisi verilmiştir. Uşaklıgil'in azınlıklarla ilişkisini artırdığı bir başka mekân olarak toptan gıdacılık işiyle uğraşan babasının mağazası gösterilmiş ve orada çalışan David Ben Ezra adlı Musevi genç sayesinde başka Musevi arkadaşlar edindiği ve bu gençlerle çeşitli konularda sohbet ettiği, İzmir'e yeni gelen Cezana adlı dans hocasından birlikte ders aldıkları vurgulanmıştır. Yazarın, 1800'lü yıllarda İzmir valiliği yapan Naşit Paşa'nın düzenlediği ilk resmî baloya katıldıktan sonra

bütün büyük balolara katıldığı ve *Yırtık Mendil* gibi bazı hikâyelerini bu balolardan etkilenerek yazdığı belirtilmiştir. Halit Ziya Uşaklıgil'in, rüştiye arkadaşları, mahalle komşuları dışında bir de yabancılardan oluşan bir zümre sayesinde piyesler gördüğü, opera ve operetler dinlediği, babasının işyerinde çalışan Hakkı Efendi, İzmir'in meşhur şarkıcılarından Salomon'dan ders alırken Halit Ziya'nın da bu derslere katılarak musikiyle ilgilendiği bilgisi verilmiştir. Osmanlı Bankası'nın İzmir şubesinde mütercim ve muhasip olarak çalışan yazarın, buradaki Katolik ve Rumlar'dan da dostlar edindiği, onların toplantılarına, tiyatro âlemlerine katıldığı ifade edilmiştir. Şerife Çağın, güzel sanatların Halit Ziya'nın romanlarının yanı sıra pek çok hikâyesine de konu olduğunu, hatta edebiyatımızda müzikal ve tasvirî bir üslubun doğmasını sağladığını vurgulamıştır. "Güzel Sanatlardan Plastik ve Müzikal Üsluba" alt başlıklı bölümde Rene Wellek'in edebiyat ve plastik sanatlar, müzik arasındaki ilişkilerin çeşitliliğine ve karmaşıklığına dikkat çektiği, şiirin bazen ilhamını resim, heykel veya müzikten aldığı, tabiat varlıkları ve insanlar gibi diğer sanat eserlerinin de şiirin veya edebiyatın teması olabileceği belirtilmiştir. Tematik etkilenme dışında asıl karmaşık olanın ise edebiyatın bir resim ya da müzik etkisine sahip olmaya çalışmasından kaynaklandığı vurgulanmıştır. Sanat eserlerinin bir başka sanat eserindeki etkiye ulaşılmasında başarılı olursa bile tam bir dönüşüm olamayacağı belirtilmiştir. Servet-i Fünun döneminde bu tarz etkileşimlerin fazlalığı, dönemin edebî şahsiyetlerinin diğer sanatlara ilgisinin artmasının dikkat çektiği, dönemin önemli simalarından Halit Ziya'nın da İzmir dönemi eserlerinden itibaren kelimelerle, seslerle, cümle yapılarıyla müzikal etki yaratmaya çalıştığı; herhangi bir unsuru, mekânı görsel etki sağlayacak şekilde tasvir ettiği hatırlatılmıştır. Yazarın *Ferdi ve Şürekası*, *Mai ve Siyah*, *Aşk-ı Memnu* gibi eserlerinde piyano sahnelerine, musiki unsurlarına yer verildiği, *Yırtık Mendil*, *Son Levha*, *Sanat Hayatından*, *Ruznameden Müfrez*, *Mösyö Kanguru*, *Bravo Maestro* hikâyelerinde de dans, resim, opera, müzik, gösteri sanatlarının hem konu olarak işlendiği hem de görsel ve işitsel bir üslupla canlandırıldığı belirtilmiştir. Halit Ziya'nın yaşadığı çevrenin, etkileşimde olduğu yerli ve yabancı insanların, güzel sanatlara olan ilgisinin eserlerine çeşitli şekillerde yansıdığı ve edebiyatımıza yeni bakış açıları kazandırdığı vurgulanmıştır. Bu bölüm Halit Ziya Uşaklıgil'in hayatının bilinmeyen ya da az bilinen yönlerinin ortaya çıkarılması açısından dikkat çekicidir.

"Çizgisel (Plastik) ve Gölgesel (Pitoresk) Üslup Bağlamında Halit Ziya ve Tanpınar'da Kadın Tasvirleri" başlıklı dördüncü bölümde Halit Ziya Uşaklıgil ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın kadın figürleri Heinrich Wölfflin'in *Sanat Tarihinin Temel Kavramları* eserindeki karşıtlıklara göre değerlendirilmiş ve yazarların üslup farklılıklarına dikkat çekilmiştir. Wölfflin'in, Rönesans ve Barok üslubun karakteristik özelliklerini belirlerken pitoresk (gölgesel) güzellik ve plastik (çizgisel) güzellik şeklinde iki karşıt kavram kullandığı, plastik üslubun çizgilerin netliğine, ayrıntılara odaklanırken pitoresk üslupta belirsizleştirmenin esas olduğu belirtilmiştir. XIX. yüzyılda resim sanatındaki yenilikler ve Batılı realistlerin etkisiyle Tanzimat'ın ikinci neslinin eserlerinde perspektife dayalı bir estetik bakışın varlığından bahsedilebileceği, Servet-i Fünun döneminde ise Halit Ziya'nın eserlerindeki çeşitli tasvirlerin perspektif konusunda fazlasıyla malzemeye sahip olduğu belirtilmiştir. Resim ve edebiyat tarihi açısından Halit Ziya'nın ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın kadın tasvirlerinin önemli olduğu vurgulanmıştır.

Aynaya yansıyan ve resmi yapılan kadının iki yazarda farklı şekillerde ele alındığı, Tanpınar'ın, ayna karşısında süslenen kadında asil bir sanatkâr tavrı bulduğu, Halit Ziya'nın eserlerinde ise kadın figürlerin odalarındaki ayna unsurunun dikkat çektiği ancak yalnızca Bihter'in aynasının işlevsel bir özelliğe sahip olduğu belirtilmiştir. Tanpınar'ın ayna ve suda beliren kadın hayali çizgisellikten uzak ve bütün kenarları belirsiz bir şekilde anlatılırken Uşaklıgil'in *Aşk-ı Memnu*'daki aynasında Bihter'in vücut hatlarının çizgilerinin algılanabilir şekilde verildiği ifade edilmiştir. Çağın, her iki yazarın aynaya yansıyan kadınların yanı sıra tablolaştırılan kadın resimlerine de ilgi duyduklarını, Halit Ziya'nın eserlerinde bütün olarak tasvir edilen kadının Tanpınar'ın eserlerinde çehresine odaklanıldığını belirtmiştir. Kıyafet tasvirleri açısından da iki yazarı karşılaştıran Çağın, Halit Ziya'nın âdeta çehreyi sildiğini, dokunarak kıvrımlarının takip edilebileceği reel bir tablo çizdiğini, Tanpınar'ın ise birkaç fırça darbesiyle, rengiyle çizdiği kıyafetten bir masal-rüya atmosferi yarattığını ya da dikkati yüze çektiğini vurgulamıştır. Her iki yazarın tasvirlerini ışığın işlevi açısından da karşılaştıran yazar, Halit Ziya'nın uzanan kadın tasvirlerinde ışığın işlevinin, yarı karanlık bir ortamda kadın güzelliğini ortaya çıkarmak olduğunu belirtmiş, Tanpınar'ın ise erotizmin sınırlarını hemen hemen hiç zorlamadığını vurgulamıştır. Halit Ziya'nın kadın tasvirlerinin genellikle oda içinde ve kendisine ait eşyaların da ruh hâlini ve karakter özelliklerini yansıtan unsurlar olarak verildiği, Tanpınar'da kapalı mekândan açık mekâna geçişlerin, rengin hâkimiyeti ve kadının, şehrin tabii ve estetik unsurlarıyla bütünleşmesinin söz konusu olduğu ifade edilmiştir. Çağın, “Halit Ziya'da gücünü çizgilerden alan, dokunma hissi uyandıran, kavranabilir şekillerin güzelliği varken Tanpınar'da, gücünü soyutlamalardan alan, her an değişmeye meyyal, görünenin arkasına geçmek isteyen, çağrışımlara açık güzelliğin” olduğunu belirtmiştir. Bu bölüm ve beşinci bölüm içeriği açısından kitabın en orijinal bölümleri olarak dikkat çekmektedir. Türk edebî şahsiyetlerinin eserlerindeki kadın figürlerinin, ayna, giyim-kuşam unsurlarının sanat tarihinin temel kavramlarına göre yorumlanması ve bu yöntemle iki yazarın üsluplarının karşılaştırılması ilgi çekicidir.

“Ahmet Haşim'de Mimari: Pitoresk ve Gotik Güzellik”, başlıklı beşinci bölüm Ahmet Haşim'in şiirlerindeki gölgesellik ve Haşim'in mimariden nasıl ilham almış olabileceği konusundadır. Çizgisel güzelliğin Halit Ziya'yı ve büyük ölçüde Servet-i Fünun Dönemi'nin estetik anlayışını yansıttığı, gölgesel (pitoresk) güzelliğin de Ahmet Haşim'i yansıttığı belirtilmiştir. Şerife Çağın, Wölfflin'in söylediklerine ek olarak şaire ilham verdiği düşünülen iki kaynak olan John Ruskin ve Okakura Kakuza üzerinde durmuştur. John Ruskin'in, asimetri, düzensizlik, tamamlanmamışlık gibi özellikleriyle Gotik mimariyi sanayileşmenin alternatifi olarak gösteren bir sanatçı olduğu, Okakura Kakuza'nın ise *Çayname* adlı eserin sahibi Japon sanat tarihçisi olduğu bilgisi verilmiştir. Çağın, onun çay odalarının mimarisi hakkındaki dikkatlerinin, şairin manzara ve estetik algısını anlamamızı kolaylaştıracağını düşünmektedir. Ruskin'in evrensel Gotik'in doğasına dair yazılarında Gotik'in karakteristik unsurlarını önem derecesine göre “vahşilik, değişkenlik, doğalcılık grotesklik, katılık/sertlik, (gereğinden) fazlalık” şeklinde altı başlık olarak gruplandığı bilgisi verilmiştir. Manzarada nâtamamlık, yaşanmışlık ve gölgesellik arayan Haşim'in, Ruskin'i “Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar” başlıklı yazısının son kısmında andığı hatırlatılmıştır. Çağın, Haşim'in hayalin

kurulabilmesi için şiirle birlikte mimari, müzik, resim ve heykel gibi diğer sanatlarda da gölgeli, açıklıktan uzak, hemen anlaşılmayan, ancak sezgi yoluyla kavranılabilen unsurların olması gerektiği düşüncesinde olduğunu belirtmiştir. *Frankfurt Seyahatnamesi*'nde Frankfurt'un hiçbir hayale yer vermeyen, düzen içindeki mimarisinden duyduğu rahatsızlığın da şaire yine Ruskin'i hatırlattığı belirtilmiştir.

Ruskin'e göre Gotik düşünceyi oluşturan önemli bir unsurun da grotesklik olduğu, groteskin doğasında yabancılaştırmanın olduğu ifade edilmiş, Haşim'in "Süvari", "Batan Ayın Kenarına Satırlar", "Ölmek" ve "Başım" şiirlerinin grotesk özelliği yansıtan şiirlerden olduğu, şairin bu şiirlerinde mimaride esrarengiz ve ürkütücü havayı yakalamaya çalıştığı hatırlatılmıştır. Çağın, Haşim'in sanata bakışını şekillendiren isimlerden biri olan Kakuzo'nun *Çayname* eserinde anlattığı çay odalarının sadeliği, doğallığı, mimari özellikleri ve bu ortamın atmosferi ile Haşim'in "Tahattur", "Ağaç" "Süvari" gibi şiirleri arasında ilişki kurulabileceğini belirtmiştir. "Haşim'in Sevdiği Titrek Saatler" başlığı altında ışığın, günün farklı saatlerindeki değişik yansımalarının mimaride pitoresk ve gotik atmosferi belirginleştiren önemli bir unsur olduğu, empresyonist ressamların en çok fecir ve akşam vakitleri üzerinde durdukları, ışık oyunları ile suyun titreşimiyle değişen manzaraları resmettikleri belirtilmiştir. Haşim'in, "Elektrik Işığında", "Ay", "Müslüman Saati", "Yeni Bina", "Bir Zihniyet Farkı" başlıklı yazılarında ve "Yollar" şiirinde ışık, güneş unsuruyla ilgili düşüncelerini ifade ettiği, pek çok şiirinde, güneşin hayal kurmaya izin vermeyen, her şeyi açık bir şekilde gösteren aydınlığından kaçıp akşam saatlerine sığındığı ifade edilmiştir. "Manzaranın ve mimarinin anlam kazandığı, muhayyileyi tahrik edip harekete geçirdiği titrek saatler, dünya edebiyatında sembolist ve empresyonist başka şair ve ressamların da düşünmekten, hayal kurmaktan zevk aldıkları saatlerdir" (s. 115). "Tabiatla Bütünleşen Mimari Yapılar: Pitoresk Güzellik" alt başlığında ise Yahya Kemal'in mimariyi canlandırmak için kültürel ve dinî çağrışımları olan servi ve çınar ağaçlarından yararlandığı, Haşim'in de güvercin ve leyleği tercih ettiği ifade edilmiştir. "Gurabahane-i Laklakan", "Leylek" ve "Güvercin" başlıklı yazılarında leylek ve güvercini mimariyi tamamlayan unsurlar olarak değerlendirdiği belirtilmiştir. "Yeni Tarz Mimariye Yönelik Eleştiriler" alt başlığında ise Haşim'in II. Meşrutiyet'ten sonra görülmeye başlanan mimari yapılar hakkındaki düşünceleri, edebiyatta yerli ve halkçı, mimaride ise din kaynaklı yapılandırmayı amaçlayan görüşü eleştirdiği belirtilmiştir. Çağın, şairin bu konudaki düşüncelerini "Mürteci Mimari", "Bir Gezintide Görülen", "Gurabahane-i Laklakan" başlıklı yazılarından hareketle değerlendirmiştir. Bu bölümde Ahmet Haşim'in süreli yayınlardaki yazılarının ve şiirlerinin birbirini tamamlayıcı şekilde bir arada ele alınması, şairin Yahya Kemal ile farklılıklarına değinilmesi, güzel sanatların şiirindeki etkisinin gösterilmesi önemlidir. Aynı zamanda, şairin, Ruskin, Wöfflin gibi Batılı eleştirmenler ve bir Japon estetikçisi Kakuzo'nun "hayat akışı" düşüncesine yakın bir anlayışa sahip olduğunun gösterilmesi ilgi çekicidir.

"Yahya Kemal ve Millî Kimlik Oluşumunda Mimarinin Rolü", başlıklı altıncı bölümde Yahya Kemal'in 1912'de Fransa'dan döndükten sonra İstanbul'un fetihinin Türk tarihindeki önemi ve fetihden sonraki imar faaliyetleri ile ilgili düşünceleri ele alınmıştır. Çağın, imparatorluğun dağılma sürecinde Türk-İslâm medeniyetinin varlığını kanıtlama isteğinin temel amaç olduğunu ve tarihimizin değerli mimari eserlerinin kimlik

oluşumunda önemli değerler olarak görüldüğünü ve bu dönemde Yahya Kemal'in desteklediği *Yeni Mecmua*'da Mimar Kemalettin, Ahmet Refik, Mehmet Ziya, Vahit, Mimar Necmettin, M. S., Ahmet Süheyl gibi isimlerin Osmanlı-Türk mimarisi üzerine yazılar yazdığını belirtmiştir. Yahya Kemal'in kendisinin zevk ve estetik anlayışına, düşüncelerine göre şekillenen *Dergâh*'ta da Rezzan Arif, Falih Rıfkı, Mimar Mazhar gibi isimlerin mimari konusunda yazılar yazdığını, Yahya Kemal'in de, "Aziz İstanbul", "Millî Peyzaj", "Yeni Bir Ufuk", "Süleymaniye'de Bayram Sabahı" başlıklı metinlerinde mimarinin millî kimlik oluşumundaki rolüne dikkat çektiğini belirtmiştir. "Köhne Şehir Üsküp", "Ölüm Şehri Eyüp", "Boğaziçi", ("İstanbul'un Fethini Gören Üsküdar", Zorlara Dağlar Dayanmaz: Rumeli Hisarı ve Anadolu Hisarı"), "Ezansız Semtler: Beyoğlu, Şişli" alt başlıklarında ele alınan ve kültürün bir parçası olarak görülen mimari eserlerin/mekânların Yahya Kemal'in hayatında bıraktığı iz, semtlerin tarihi önemleri, Türklerin bu semtlerdeki etkisi anlatılmıştır. Çağın'ın, Türk-Müslüman kimliğinin sanat eserlerinden hareketle değerlendirilmesini, mimari eserlerin de edebî eserler gibi okunup yorumlanabileceğini göstermesi ilgi çekicidir.

"Ahmet Hamdi Tanpınar'da Mimari", başlıklı yedinci bölüm "Kaybolan Şeylerin Yanında Zamana Hükmeden Gerçek Saltanatlar", "Beyliklerden İmparatorluğa Türk Mimarisi ve Mimariyi Taçlandıran Mimar Sinan", "Türk İstanbul'un Tapu Senetleri: Şehit Mezarları ve Türbeler", "Rastlantısal Güzellik, Terkibi Bozulan Unsurlar", "Türk Pitoreski ve Mimarinin Tabiatla İşbirliği", "Mimari Eserlerin Anlatımında Özel Dikkatler: Benzetmeler" alt başlıklarından oluşmuştur. Şerife Çağın, Tanpınar'ın yaşanmış hayatın izlerinin kaybolmayacağını düşünerek antik şehirlerin katmanları arasında dolaştığını, onların kültürel kodlarını eserlerinde geniş ölçüde kullandığını ve Türklerin bir millet olarak kök saldığı Anadolu Selçuklularından başlayarak Osmanlı'nın ihtişamlı devirlerinden içinde bulunduğumuz zamana kadarki dönemleri ele aldığını ifade etmiştir. Güzel sanatların pek çok alanına vakıf olan Tanpınar'da özellikle resim ve müzik sanatlarının ön plana çıktığı, yazarın *Huzur*, *Beş Şehir*, *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* adlı eserlerinin güzel sanatlardan işlevsel olarak yararlandığı belirtilmiştir. "Kaybolan Şeylerin Yanında Zamana Hükmeden Gerçek Saltanatlar" alt başlıklı bölümde Tanpınar'ın bir medeniyette yaşarken ya da bir diğer medeniyete geçerken kaybolan şeylerin yanında zamana hükmeden gerçek saltanat olarak mimariyi gördüğü, nesilleri terbiye eden, millî hayatın koruyucusu kabul ettiği mimari eserlerin yok olmasıyla cemiyette devam fikrinin kaybolacağı düşüncesinde olduğu vurgulanmıştır. Millî kimliği duyurma görevindeki mimarinin, Tanpınar'ın sık sık vurguladığı bir maestro olduğu belirtilmiştir. "Beyliklerden İmparatorluğa Türk Mimarisi ve Mimariyi Taçlandıran Mimar Sinan" alt başlığında Tanpınar'ın Selçuklular ile Osmanlı arasındaki farkı yalnızca bir hanedan değişmesinden ibaret olarak görmediği müşaheretten üsluba, insan ve zevke varıncaya kadar uzanan bir değişikliğin söz konusu olduğu belirtilmiştir. Tanpınar'ın İstanbul'un fethinin beş yüzüncü yıldönümü nedeniyle yazdığı bir yazısında imar faaliyetleri üzerinden İstanbul'un yaşadığı dönemleri (Fatih, II. Bayezid ve Kanuni) ele aldığı ve bu dönemlerden en çok Mimar Sinan'ın eserlerinin görüldüğü Kanuni dönemi üzerinde durduğu ifade edilmiştir. Çağın, Tanpınar'ın "Bir ananeyi tek başına tüketen, kendinden sonra gelenlere pek az bir şey bırakan sanatkârlardandır" diye tanımladığı Mimar Sinan'a ve Osmanlı'nın en ihtişamlı dönemleri olan XVI. ve XVII. yüzyıllara özel

bir yer ayırdığını vurgulamıştır. “Türk İstanbul’un Tapu Senetleri: Şehit Mezarları ve Türbeler” alt başlığında Tanpınar’ın eserlerinde büyük dinî yapıların yanı sıra türbelere ve evliyalara da yer verdiği belirtilmiştir. Yazarın surların etrafındaki fetih şehitlerinin mezarlarını Türk İstanbul’un tapu senetleri olarak görmesine dikkat çekilmiştir. “Rastlantısal Güzellik, Terkibi Bozulan Unsurlar” alt başlığında Tanpınar’ın, büyük mimari eserlerin etrafındaki sivil yapılara, sürpriz peyzajlara dikkat çekmesi ve şehirleşmede terkibi bozacak unsurları eleştirmesine değinilmiştir. Yazarın yangın ve deprem gibi doğal afetler nedeniyle yok olan ahşap yapılarla, sultan, vezir saraylarının, konakların farklı gerekçelerle korunmamasına hayıflanması ele alınmıştır. “Türk Pitoreski ve Mimarinin Tabiatla İşbirliği” alt başlığında Tanpınar’ın mimari eserleri sadece hendeseden ibaret olmayan, müzelik olmaktan ziyade hayatın içinde olması gereken yapılar olarak gördüğü ve bu yapıları tasvir ederken onları tabiatla bir arada ele aldığı, bu eserlerin görünür olmasını sağlayan şehrin konumuna da dikkat çektiği vurgulanmıştır. “Mimari Eserlerin Anlatımında Özel Dikkatler: Benzetmeler” alt başlığında ise imajlarla düşünen bir yazar olan Tanpınar’ın mimari eserleri diğer sanatlarla, kadınla ve diğer canlılarla ilişkilendirerek ele aldığı belirtilmiştir. Çağın, Tanpınar’ın büyük bir terkinin en önemli unsuru olarak gördüğü mimari eserleri teknik özellikleriyle anlatmaktan ziyade diğer kültürel unsurlarla ilişkilendirerek, hikâyeler içerisinde, hayal kurmaya imkân sağlayan imajlar aracılığıyla anlatmaktan hoşlandığını belirtmiştir. Yazarın bu yaklaşımı eserleri sıkıcı olmaktan kurtaracak bir özelliktir.

Sonuç bölümünde bir sanat eseri değerlendirilirken tek bir disiplinin ölçütlerinin yetersiz kalacağı, okurların farklı disiplinlerin güzellik anlayışları hakkında bilgi sahibi olması gerektiği ve böylelikle sanatlar arasındaki geçişlerin daha kolay anlaşılacağı, sanatçıların üslup özelliklerinin fark edilebileceği vurgulanmıştır. Güzel sanatların birbiriyle ilişkisinin dönemden döneme, sanatçıların heves ve dikkatlerine göre değişiklik gösterdiği belirtilmiştir. Yedi ana başlıktan oluşan çalışmada edebiyatın diğer sanatlarla ilişkisi metinler aracılığıyla verilmiştir. Edebiyatın diğer sanatlarla ilişkisinin bazen pratik amaçlara hizmet ederken bazen de yetkin sanatçıların elinde eserin yapısını ve üslubunu zenginleştirmede temel unsur hâline geldiği ifade edilmiştir.

Eserin “Kaynaklar” bölümüne bakıldığında yazarın çeşitli disiplinlerdeki çeşitli kaynaklardan, ele aldığı yazarların pek çok eserinden ve süreli yayınlardaki çeşitli yazılarından hareketle çalışmasını şekillendirdiğini, uzun ve ciddi bir araştırma süreci sonunda eserini oluşturduğunu söyleyebiliriz. Bir metni tek bir disiplin açısından değerlendirmek yerine çeşitli disiplinler aracılığıyla metinlerdeki renkliliğin, çok sesliliğin ortaya konulabileceğini gösteren bu çalışma güzel sanatların birbiriyle ilişkisini, farklı disiplinlerde çalışan sanatçıların birbirleri üzerindeki etkisinin tahmin edilenden çok daha fazla olduğunu göstermesi bakımından literatür boşluğunu dolduracak nitelikte bir çalışmadır.

Çağın, çalışmasının sonuna kitap içinde bahsedilen, konu, kişi, yer adlarının vb. bütün bilgilerin yerlerini sayfa numarası aracılığıyla gösteren detaylı alfabetik bir “Dizin” de eklemiştir.

Edebiyatın güzel sanatlarla ilişkisini bütüncül ve kronolojik bir anlayış ve metotla ele alan bu eser, literatür boşluğunu dolduracak nitelikte bir çalışmadır. Türk edebiyat

tarihçiliği açısından önemli bir yere sahip olan disiplinler arası çalışmalara teşvik edici nitelikteki bu çalışma, Türk edebiyatı, müzik, resim, heykel, arkeoloji, mimari, müzecilik, mitoloji, dans alanına ilgi duyan ve bu alanda çalışan akademisyen ve öğrenciler, edebiyatseverler, Ahmet Mithat Efendi, Halit Ziya Uşaklıgil, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Haşim ve Yahya Kemal okurları için yol gösterici nitelikte bir başvuru eseridir. Uzun ve titiz bir çalışma süreci gerektiren eserin sonraki baskılarında ele alınan edebî şahsiyetlerin sayısının artırılması çalışmanın değerini daha da artıracak, eser daha fazla okura hitap edecektir.

KAYNAKÇA

Çağın, Ş. (2022). Edebiyat ve diğer güzel sanatlar – Ahmet Mithat'tan Tanpınar'a. İstanbul: Dergâh Yayınları.

LITERATURE AND OTHER FINE ARTS – FROM AHMET MİTHAT TO TANPINAR

ABSTRACT

A work evaluated according to any discipline has started to be examined by establishing relations with other disciplines over time, so the multi-layeredness of the works has gained importance. In addition to examining literary works in their own structure, evaluating them in terms of fine arts under the influence of the work provides to reveal different aspects of the work. With each passing day, it is better understood that the branches of science are disciplines that complement each other, and studies in this direction are gaining importance. In this article, Şerife Çağın's work titled Literature and Other Fine Arts – From Ahmet Mithat to Tanpınar, which deals with the relationship between literature and other disciplines, is introduced. First of all, information was given about the similar studies carried out before in this field, the difference between Çağın's mentioned work and these works was mentioned and the importance of the book for literature was emphasized. Afterwards, each part of the work, which consists of seven main titles, is introduced in detail. Fine arts that influenced Ahmet Mithat Efendi in the first two parts of the work and Halit Ziya Uşaklıgil in the third part were mentioned. In the fourth chapter, two authors (Halit Ziya Uşaklıgil and Ahmet Hamdi Tanpınar) are discussed comparatively in terms of the fine arts they are influenced by. In the fifth chapter, Ahmet Haşım, in the sixth chapter Yahya Kemal and in the seventh chapter Ahmet Hamdi Tanpınar were evaluated in terms of the fine arts they were influenced by, and the reflection of various branches of fine arts on the works of the mentioned literary figures was discussed. This work of Çağın, which deals with the relationship between literature and fine arts with a holistic and chronological understanding and method, is one of the rare works in which more than one author and more than one discipline (music, painting, sculpture, dance, opera, architecture) are evaluated together. This study, which encourages interdisciplinary studies, which has an important place in terms of Turkish literary historiography, is aimed at academicians and students who are interested in and working in the field of Turkish literature, music, painting, sculpture, archeology, architecture, museology, mythology, dance, literature lovers, Ahmet It is a guiding reference work for readers of Mithat Efendi, Halit Ziya Uşaklıgil, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Haşım and Yahya Kemal. Increasing the number of literary figures discussed in the next editions of the work, which requires a long and meticulous work process, will further increase the value of the work, and the work will appeal to more readers.

Keywords: Literature, fine arts, interdisciplinary, Ahmet Mithat Efendi, Ahmet Hamdi Tanpınar.